44 . Bucureşti | Punct: Piaţa Sf. Anton şi străzile adiacente (str. Franceză, Şepcari şi Covaci), (Piaţa de Flori) | Anul: 2006

Anul: 2006
Cod RAN: 179132.38
Perioade: Evul Mediu, Perioada modernă
Epoci: Epoca medievală timpurie, Evul Mediu, Perioada modernă
Tipuri sit: descoperire izolată, tip neprecizat, fără vestigii arheologice
Categorii sit: Apărare (construcţii defensive), Civil, Domestic, Religios, ritual şi funerar
Autori: Vasilica Sandu-Cuculea
Instituții: Muzeul Municipiului Bucureşti

Raport

Pentru realizarea obiectivului de investiţii “Restructurare şi revitalizare urbană a Ansamblului voievodal Curtea Veche”, în perioada 3 mai - 30 iunie 2006 în situl “Piaţa de Flori” şi în partea răsăriteană a sitului “Curtea Veche” s-au efectuat cercetări arheologice preventive pentru întocmirea unui studiu necesar fundamentării intervenţiilor de reabilitare a Pieţei Sf. Anton şi străzilor adiacente.

Cu ocazia cercetărilor arheologice întreprinse în anii 1959-1960 şi 1962 de către Panait I. Panait şi Dinu V. Rosetti în fosta “Piaţă de Flori” (redenumită astăzi “Piaţa Sf. Anton” după numele avut în sec. XVIII-XIX) au fost descoperite fundaţiile “Bisericii Sf. Anton” (1735-1847), câteva morminte din cimitirul care a funcţionat în jurul acesteia1 şi resturile unei uliţe podite cu bârne de lemn2. În anii 1969-1970, Panait I. Panait şi Aristide Ştefănescu cu prilejul supravegherii săpării a două şanţuri edilitare pe carosabilul actualei străzi Franceză, au identificat izolat, fundaţiile unor case din sec. XVIII-XIX şi la est de gangul de intrare în Hanul Manuc fundaţii ale turnului Porţii de Jos3 a Curţii Vechi domneşti, datat în sec. XVII-XVIII.

Terenul ocupat astăzi de “Piaţa Sf. Anton” este situat în partea inferioară a pantei malului stâng al râului Dâmboviţa, imediat la V de confluenţa acestuia cu afluentul de altădată Bucureştioara.

Cercetarea arheologică preventivă din 2006 a urmărit dezvelirea în suprafaţă a fundaţiilor turnului Porţii de Jos, interceptarea traseului zidului de incintă a Curţii Vechi domneşti spre turnul Bărăţiei şi verificarea părţii exterioare vestice a pronaosului bisericii Sf. Anton, în scopul completării sau corectării datelor tehnice şi istorice rezultate din săpăturile anterioare.

Au fost trasate şi săpate manual 7 secţiuni şi 2 casete. Locul, numărul şi dimensiunile acestor secţiuni au fost determinate de existenţa a numeroase conducte edilitare de gaze, cabluri electrice, apă potabilă, apă reziduală şi de necesitatea de a nu se întrerupe circulaţia maşinilor pentru aprovizionare, salubrizare, pompieri, salvare, etc. Pentru a nu deranja, deteriora instalaţiile edilitare interceptate şi a evita accidentele de muncă, săpătura a fost oprită după situaţie între 0,60 şi 1 m adâncime. Au fost făcute în schimb 20 sondaje stratigrafice până la nisipul aluvionar, din care 14 în S I, cas.1-2, însă numai în 10 am avut norocul să dăm peste suprafeţe nederanjate de lucrările edilitare din sec. XX.

Pentru dezvelirea fundaţiilor turnului Curţii Domneşti, pe strada Franceză, nr. 62, la 4 m E de intrarea în gangul Hanului Manuc s-a trasat la început un şanţ (S. I) de 11,50 x 1 m, după care s-a trecut la cercetarea în suprafaţă, la N şi S, prin două casete cu conturul neregulat (cas. 1 şi cas. 2), fără martor între ele şi S. I. Suprafaţa cercetată în S. I, cas. 1-2 a fost de 100,75 m2 (Figura 1) şi a cuprins carosabilul străzii şi totuarele dinspre Hanul Manuc şi Piaţa Sf. Anton. Descoperirile făcute în anul 2006 au adus corecturi importante privind ipotezele lansate în legătură cu atribuirea şi apartenenţa constructivă a unora sau a altora dintre zidurile interceptate pe traseul celor două şanţuri edilitare, în anii 1969-1970.

În SI - cas. 2, începând de la -0,12 m, imediat sub stratul de beton de sub asfaltul trotuarului dinspre Hanul Manuc, chiar lângă clădire, au apărut fragmentele zidurilor de fundaţie, la unele dintre ele păstrându-

Generat la: 06.08.2025 17:13

se şi un pic din paramentul turnului Porţii de Jos a Curţii Vechi domneşti, construcţie care a fost demolată la sfârşitul sec. XVIII, în timpul domnitorului Nicolae Mavrogheni, pentru a se putea construi imediat la S de ea un nou edificiu domnesc numit “Casa Zapciilor” sau “Corpul de gardă”, care la rândul ei a fost inclusă, de către Manuc bei, în anul 1803, în Hanul care-i poartă astăzi numele.

În zona carosabilului străzii Franceză zidurile turnului au apărut începând de la 0,27 m adâncime, adică imediat sub patul din lentile de nisip balast şi pământ, pe care se sprijină astăzi pavajul din piatră cubică. Această situaţie stratigrafică indică faptul că actualul nivelele de călcare ale trotuarului şi străzii Franceză sunt cele stabilite şi menţinute de la sfârşitul sec. al XVIII-lea.

Baza fundaţiilor se găseşte la -1,25, -1,30 m de la nivelul de călcare al pavajului actual al străzii Franceză.

În partea estică a casetei 2, lângă zidul turnului s-a dat la 0,50 m adâncime peste un strat de moloz gros de 0,15 m care, la cca. 3 m distanţă de colţul sud-estic al turnului, cobora la 0,60 -0,70 m adâncime şi se subţia la 0,07 m grosime. Molozul a provenit de la demolarea turnului Porţii de Jos, iar cota bazei lui reprezintă nivelul de călcare al terenului în pantă, înainte de dezafectarea acestuia.

În mini-casetele de sondaj am constatat că fundaţiile turnului au fost zidite pe un teren aflat la limita dintre panta terasei şi lunca inundabilă a Dâmboviţei. Spre trotuarul sudic, între -0,60 şi -0,80 m, de la nivelul de călcare al pavajului din pietre cubice al carosabilului străzii Franceză, este un strat cenuşiu-negricios, mâlos datat în epoca medievală, sub care, până la 1,05 m se află stratul negricios cu mult cărbune care aparţine secr IX-XI p.Chr.; până la - 1,25 m este stratul castaniu-negricios folosit în sec. III-IV şi VI p.Chr. şi sub el stratul din pământ castaniu.

Dimensiunile cărămizilor, compoziţia mortarului, tehnica de zidărie şi situaţia stratigrafică arată că avem de a face cu fundaţii de turn şi ziduri de incintă zidite în două etape diferite. Mai mult de jumătate din suprafaţa fundaţiilor a fost fragmentată şi distrusă prin săparea a 11 şanţuri pentru îngroparea unor conducte edilitar-urbanistice. Dezvelirea în suprafaţă a tuturor zidurilor a dat posibilitatea, fireşte şi cu ajutorul tiranţilor observaţi în profilele de zidărie lăsate de şanţurile edilitare, de a se reconstitui planul şi dimensiunile ultimei etape de funcţionare a turnului şi anume cel reconstruit în timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu.

Cu ajutorul porţiunilor de fundaţie care păstrat intacte ambele feţe: prima pe latura estică lată de 2,10 m, a doua pe latura sudică de 1,80 m lăţime şi a treia pe latura nordică cu lăţimea de 1,84-1,90 m şi al traseului tiranţilor s-a ajuns la concluzia că turnul a avut în plan forma rectangulară cu laturile de 8 m pe direcţia NE-SV şi 7 m pe direcţia ES-VN. El a închis un spaţiu interior de tranzit, de minimum 3,36 m lăţime.

Pe laturile de E şi V s-au păstrat cioturi de zidărie ţesută de la contraforţii care suţineau poarta. Adosată de latura nordică a turnului este o fundaţie, care a aparţinut unei construcţii-anexă, probabil o casă a scării pentru partea superioară a turnului.

Sub trotuarul spre Hanul Manuc, între fundaţia din colţul sud-estic al turnului Porţii de Jos şi cea a «Casei Zapciilor» s-a dat peste un fragment de zid tăiat de ambele fundaţii, care în privinţa dimensiunii cărămizilor, aspectului şi rezistenţei mortarului, precum şi al tehnicii de zidărie seamănă cu celelalte ziduri din epoca brâncovenească. Situaţia stratigrafică arată însă că el exista când s-a început reconstrucţia turnului brâncovenesc şi în plus, că a fost integrat în noua fortificaţie, situaţie indicată de cărămizile zidite peste el, care, pe cele două-trei rânduri care s-au mai păstrat sub trotuarul actual, se ţes cu cele din paramentul turnului. Prin măsurători topo s-a constatat că direcţia acestui ciot de zid nu coincide cu aceea a incintei brâncoveaneşti descoperite în curtea Hanului Manuc, în săpăturile din anii 1967-1968 de Aristide Ştefănescu.

Un alt fragment de zid de incintă, lat de 1,55 m, păstrat pe numai 1,20 m lungime, aflat şi el în situaţie de adosare cu zidul turnului brâncovenesc, a fost găsit pe acelaşi trotuar, puţin mai la V. Cărămizile de dimensiuni mai mari şi mortarul foarte dur indică datarea lui în epoca lui Matei Basarab iar direcţia lui arată un contur mai mic al Curţii Domneşti, care ar coincide cu cel surprins în 1967-1968 în subsolul Hanului Manuc. Spre SV fragmentul din zidul de incintă Basarab, a fost tăiat de fundaţia unei construcţii

brâncoveneşti, care la rândul ei a fost tăiată de fundaţiile “Casei Zapciilor”.

Între fundaţiile turnului brâncovenesc se află un ciot de zidărie cu o cărămidă şi un mortar de bună calitate, care a fost încadrată prin adosare în fundaţie şi apoi prin zidire peste ea în noul parament. Situaţia startigrafică şi informaţiile documentare ne conduc spre concluzia că acest ciot este un rest din turnul ridicat în timpul domnitorului Matei Basarab şi distrus de un trăznet în timpul domnitorului Constantin Brâncoveanu, care s-a apucat şi l-a reconstruit.

În centrul săpăturii s-a dat peste o porţiune dintr-o conductă din olane, datată prin raport stratigrafic la sfârşitul sec. XVIII. Pentru construcţia ei s-a cioplit un şanţ de cca. 0,60 m lăţime, între zidurile Basarab-Brâncoveanu, spre N şi un alt zid, spre S al cărui rost nu l-am putut elucida. Conducta a fost protejată de o construcţie trapezoidală în secţiune făcută din cărămizi, legate cu mult var. Se pare că menirea ei era aceea de a alimenta cu apă “Casa Zapciilor” de la o sursă aflată în direcţia bisericii “Buna Vestire” a Curţii domneşti.

În partea nord-vestică a cas. 1 s-a descoperit un colţ din fundaţia unei case construită după 1816 şi distrusă la incendiul din 1847, care a fost suprapusă parţial de un alt zid.

În săpătura efectuată pe suprafaţa ocupată de resturile de zidărie ale fostului turn a apărut material arheologic mobil extrem de puţin: o bucată masiv, un piron şi un cârlig din fier provin de la elementele constructive ale turnului Porţii domneşti, precum şi o pipă cu o inscripţie foarte tocită care se încadrează tipologic în reperele sec. XVIII.

Pentru verificarea stratigrafică a terenului de la N de turn s-a săpat S III de 3,10 x 1,20 m. Între -0,45 şi -0,90 m s-a dat peste un strat gros de demolare care a păstrat în mai multe zone cărbune provenit cel mai probabil de la resturile lemnoase carbonizate ale casei interceptate în colţul nord-vestic al cas. 1. În sondajul făcut până la -1,72 m, a apărut între 1,17 şi 1,62 m ad. colţul unei locuinţe medievale anterioare sec. XVII.

Pe axul longitudinal al ruinelor Bisericii Sf. Anton, la 1,30 m V de zidul pronaosului, a fost trasat S II (3,40 x 1,00 m) pentru a se verifica dacă ciotul de zid păstrat în colţul exterior nord-vestic al pronaosului continuă, adică dacă biserica a avut sau nu pridvor cu fundaţie de cărămidă. Din păcate s-a constatat că suprafaţa de la vestul pronaosului a fost distrusă de o mare groapă, umplută cu materiale de demolare depuse după dezafectarea în anul 1967 a “Pieţei de Flori”.

Pentru interceptarea incintei răsăritene a Curţii Vechi domneşti, pe trotuarul sudic al străzii Covaci, la răsărit de intersecţia acesteia cu str. Şepcari s-a săpat S. IV (14,40 x 1,00 m), în care s-au descoperit patru ziduri de fundaţie şi un pavaj din secolul XIX acoperit cu o lentilă de incendiu, precum şi un zid de fundaţie din secolul XVIII, care a fost interceptat şi în S. V (2,40 x 0,80 m) trasat în jumătatea nordică a carosabilului străzii şi pe trotuarul nordic, în S. VI (2,75 x 0,70 m), în dreptul intrării casei de la nr. 23, unde a apărut dovada că acesta a aparţinut de fapt unei clădiri din sec. XVIII.

Pentru obţinerea de date noi privind situaţia arheologică a terenului din partea estică a Bisericii domneşti “Buna Vestire”, pe str. Şepcari, s-a săpat S. VII (9,50 x 1,00 m) în care s-a dat numai peste şanţuri edilitare recente şi gropi cu resturi de la demolări iar la - 2,40 m de stratul de nisip aluvionar.

Prin dezvelirea în suprafaţă a resturilor de zidărie ale turnului Porţii de Jos aflate sub caldarâmul din str. Franceză, nr. 62, imediat la E de gangul de acces în incinta Hanului Manuc s-a stabilit limita răsăriteană a Curţii Domneşti Vechi. Orientarea turnului contribuie şi la precizarea locului de traversare a râului Dâmboviţa în sec. XVII-XVIII.

Colţul gropii locuinţei anterioare sec. XVII, din strada Franceză şi resturile zidurilor construcţiilor civile din strada Covaci aduc contribuţii asupra istoriei medievale şi moderne a târgului care a funcţionat lângă Curtea Veche domnească.

Pentru conservarea resturilor arheologice propunem ca: înlocuirea cablurilor electrice, conductelor edilitare, etc. să se facă pe traseul deja existent; păstrarea nivelului actual de călcare al străzilor Franceză şi Covaci, deoarece zidurile vechi apar imediat sub patul de ciment sau nisip al pavajului; conservarea resturilor din zidăria turnului Porţii de Jos şi a zidurilor de incintă prin acoperire cu pământ şi punerea lor în valoare turistică prin marcarea planului reconstituit al fundaţiilor turnului, la nivelul carosabilului cu pavaj

de altă culoare iar în apropiere, să se pună un panou cu planul lor şi un text explicativ.

Note

- 1. Dorin Popescu, Les fouilles archéologiques dans la R. P. R en 1962, Dacia NS 7, 1963, p. 584, nr. 108/4; Sebastian Morintz, Les fouilles archéologiques de 1971 en Roumanie, Dacia NS 16, 1972, p. 332, nr. 26/a.
2. Panait I.Panait, Observaţii arheologice pe şantierele de construcţii din capitală, CAB 1, 1963, p. 145-147, Fig. 4-5.
3. Panait I. Panait, carnet de şantier 1969-1970, mss; Mircea Babeş, Les fouilles archéologiques de 1970 en Roumanie, Dacia NS 15, 1971, p. 366, nr. 29/a; Sebastian Morintz, în op. cit., loc. cit.

Informații suplimentare online

Raportul 3611 din cronica.cimec.ro
Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro

Generat la: 06.08.2025 17:13